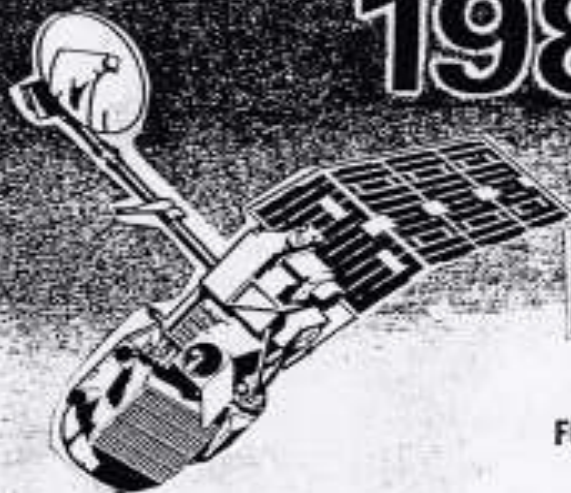

1989 3.

műhely

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
FÖLDRAJZTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET
BUDAPEST

A KÖRNYEZETMINŐSÍTŐ ÉS SZÁMÍTÁSTECHNIKAI
OSZTÁLY TANULMÁNSOROZATA

Tózsza István

Adalék a magyar nagyvárosok
környezetminősítéséhez

ADALÉK A MAGYAR NAGYVÁROSOK KÖRNYEZETMINŐSÍTÉSÉHEZ

Dr. Tózsza István

A 19 magyar megyeszékhelyet aszerint rangsoroljuk, hogy közigazgatási határaikon belül a beépített és a zöldterületek, valamint a tengerszint feletti magasságok területaránya hol biztosítja a legkedvezőbb és a legkedvezőtlenebb rekreációs, természeti környezeti adottságokat, ill. lehetőségeket, melyekkel a városok térszerkezetével gazdálkodó, irányító szervek számolhatnak. Mivel jelenleg a környezetszennyező, klimatikus és hidrogeográfiai tényezőkkel nem számolunk, a zöldterületek és a tengerszint feletti magasságok aránya szerinti rangsorolás csak adalékot jelenthet a városi környezetminősítéshez.

PROBLÉMAFELVETÉS

A települések természeti környezetének emberi egészségvédelmi szempontú értékelésében és minősítésében a környezetszennyező tényezők mellett a legfontosabb faktorok a természet adta rekreációs lehetőségek minőségi és mennyiségi jelenléte. Ilyenek pl. a vízfelületek, az erdők, parkok részaránya, a klimatikus és domborzati adottságok. Ebben a tanulmányban a nagyobb városaink /a megyeszékhelyek/ földhasznosítását és domborzati viszonyait elemzem vizuálisan. E két környezetminősítő faktor tekintetében vajon melyik rendelkezik a legkedvezőbb adottsággal? Pécs? Eger, vagy Miskolc? Megyeszékhelyeink közigazgatási határain belül a zöldterületek, a beépített felszínek és a mezőgazdasági /egyéb/ terü-

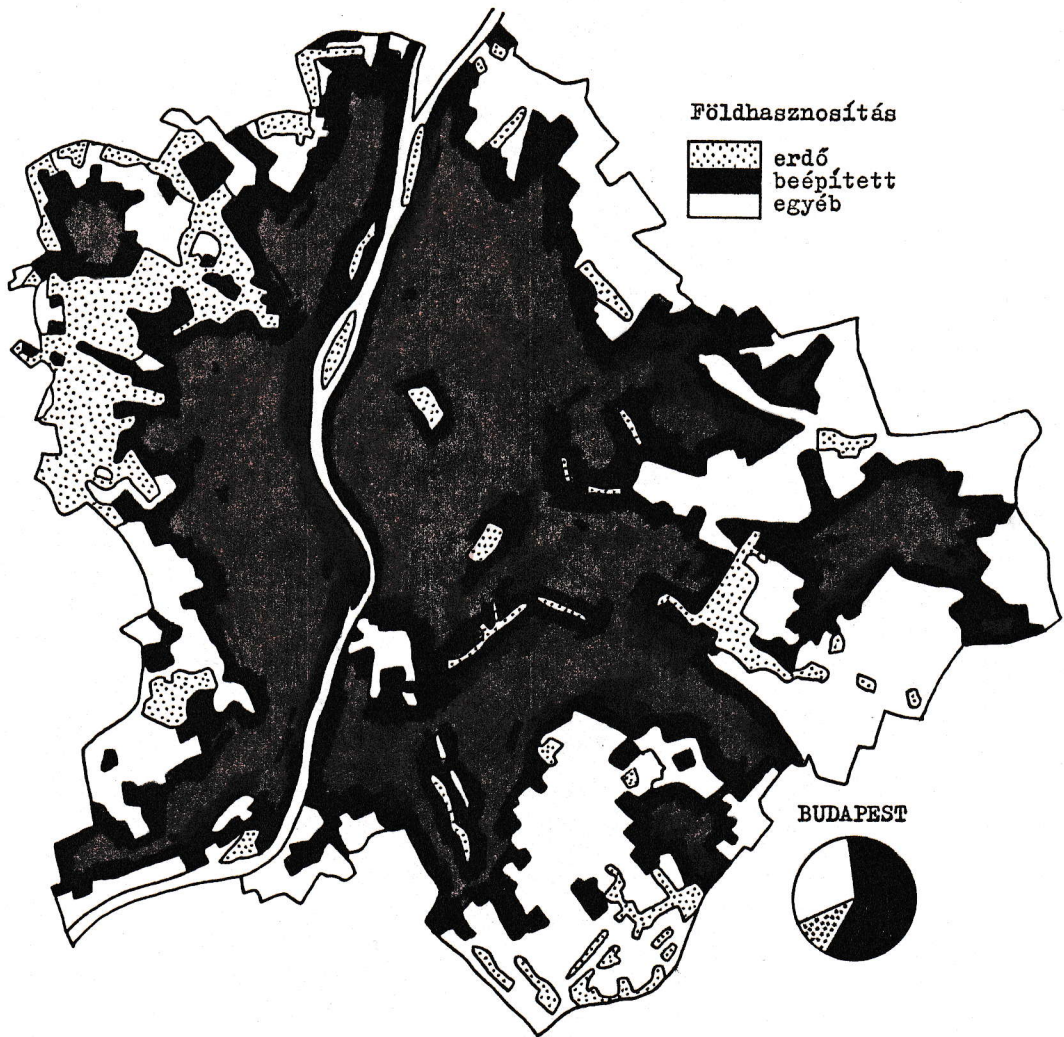
letek egymáshoz viszonyított aránya hol, melyik városban biztosítja -a zöldterület faktor tekintetében- a legkedvezőbb és a legkedvezőtlenebb rekreációs adottságot, mellyel a város térszerkezetével gazdálkodók számolhatnak? A domborzat rekreációs környezeti faktorként történő vizsgálatában a megyeszékhelyek közigazgatási határain belül a 100 m-es szintvonalak által körvonalazható magassági térszinek milyen arányban oszlanak meg egy-egy városunk határában, ill. közigazgatási területén belül?

CÉL

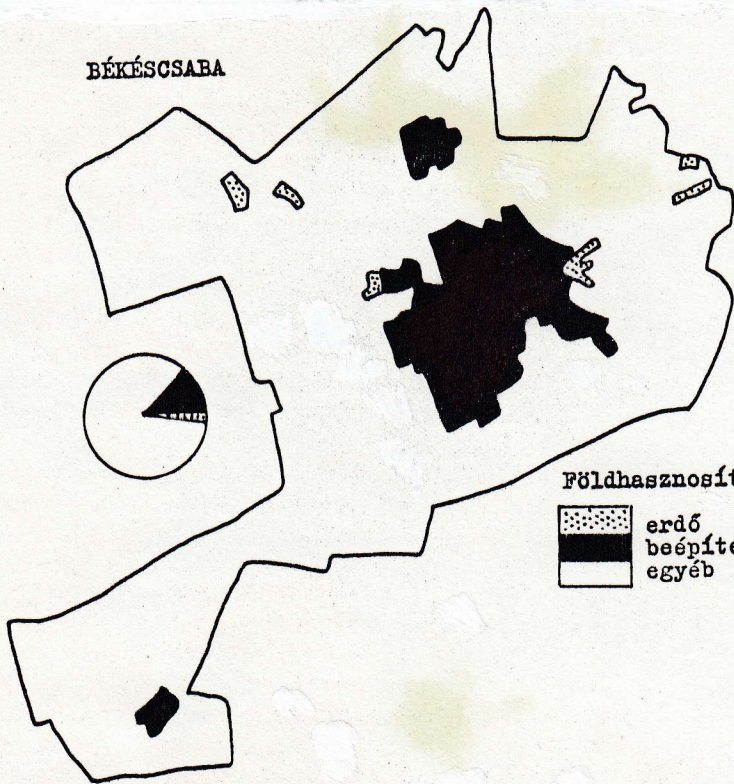
A városi környezetminősítés rekreációs, természeti faktorait Burchell, R.W./1975/, ill. Ringelhann G./1981/ elemzi részletesen. Ezek közül az erdő--beépített--egyéb területek egymáshoz viszonyított arányának az elemzésével a 19 magyar megyeszékhelyet rangsorolom. A 100 m-es tengerszint feletti magasságok egymáshoz viszonyított, városon belüli arányainak elemzésével is rangsorolom a megyeszékhelyeket. Az említett két tényező arányainak térbeli eloszlása térképeken ábrázolva adalékot jelenthet a magyar városok környezetminősítésével kapcsolatos munkákhoz.

MÓDSZER

A megyeszékhelyek 1:150 000-es méretarányú, 1984.évi térképeiről súlyarányos területmérési eljárással megállapítottuk az erdős, a beépített és az egyéb /mezőgazdasági/ területek %-os részarányát. Ugyancsak súlyarányos területmérési eljárással állapítottuk meg 100 m-enként a különböző tengerszint feletti magasságok részarányát városonként, a közigazgatási határokon belül. A továbbiakban a várostérképek /kicsinyített változatai/ és %-os elemzésük látható.

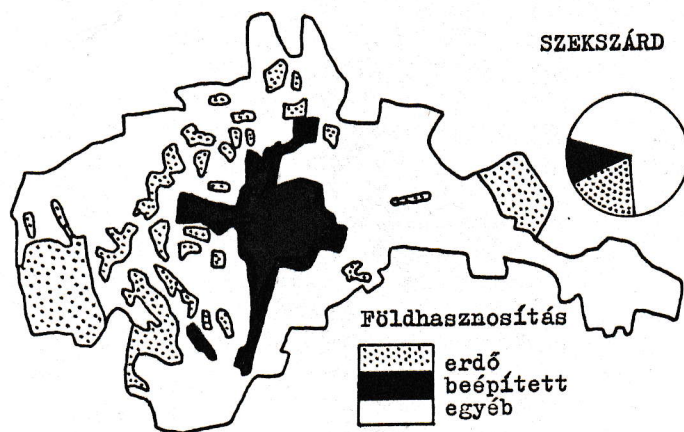
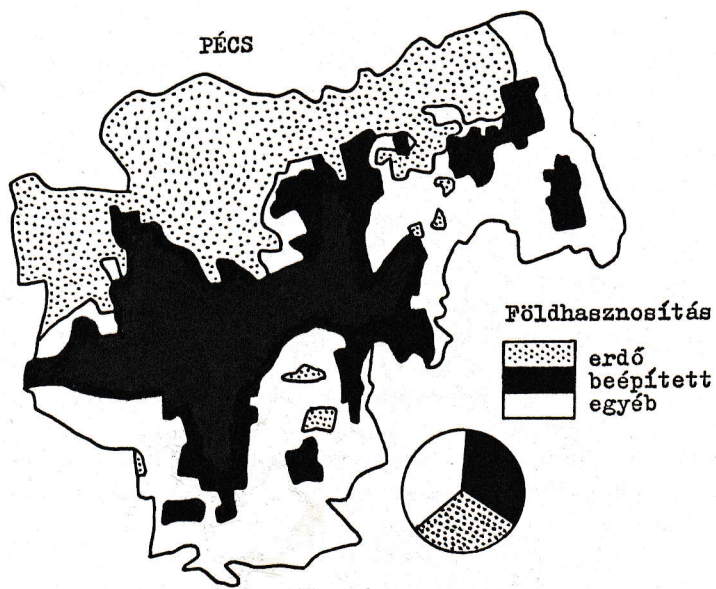
BÉKÉSCSABA

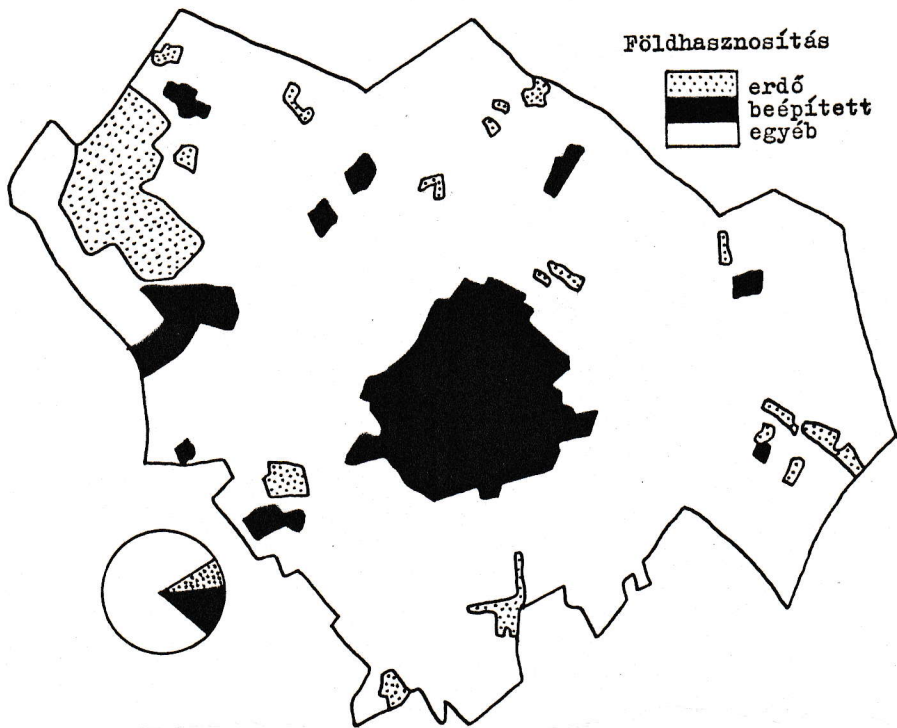
Földhasznosítás

erdő
beépített
egyéb

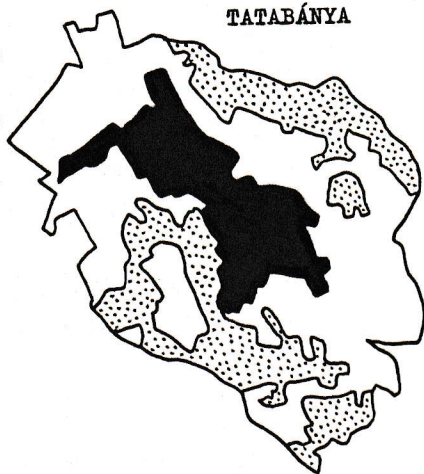
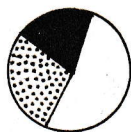

KECSKEMÉT

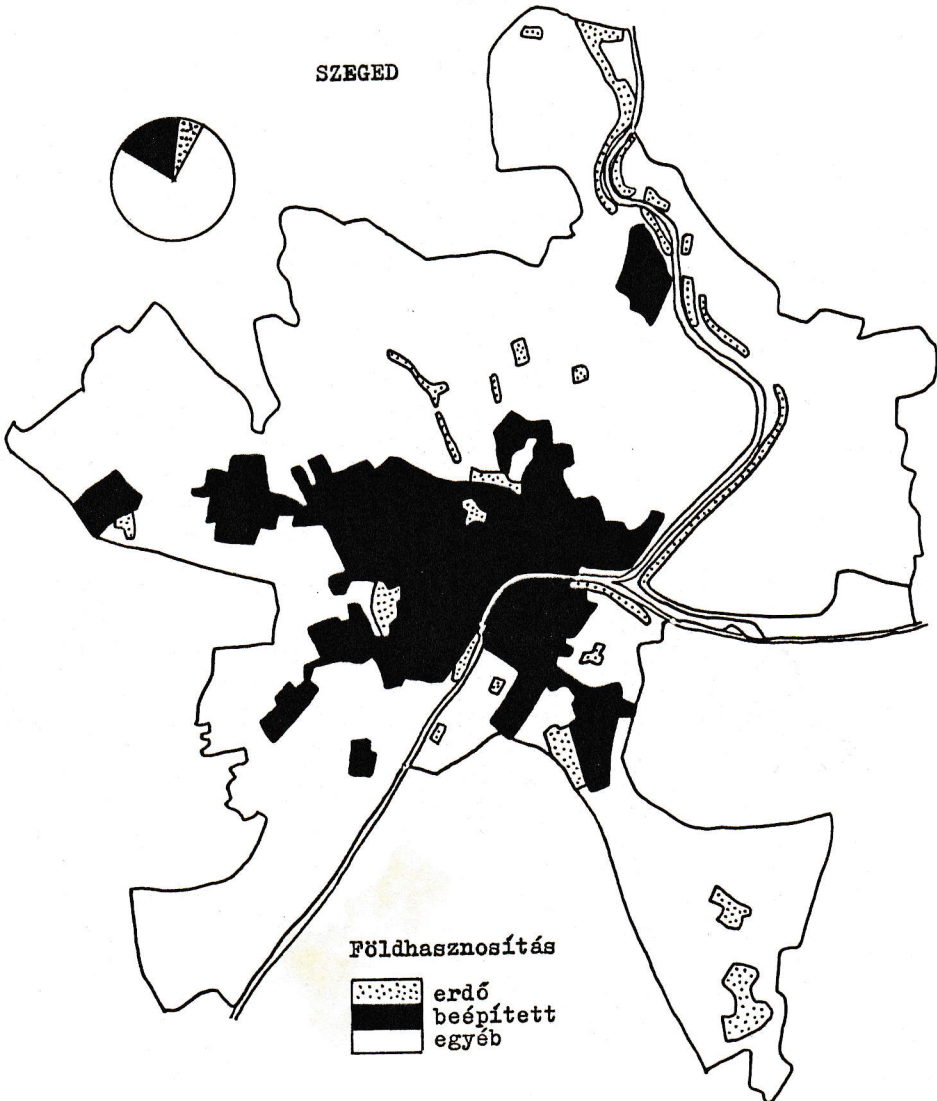
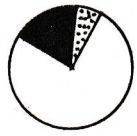

TATABÁNYA

Földhasznosítás

SZEGED

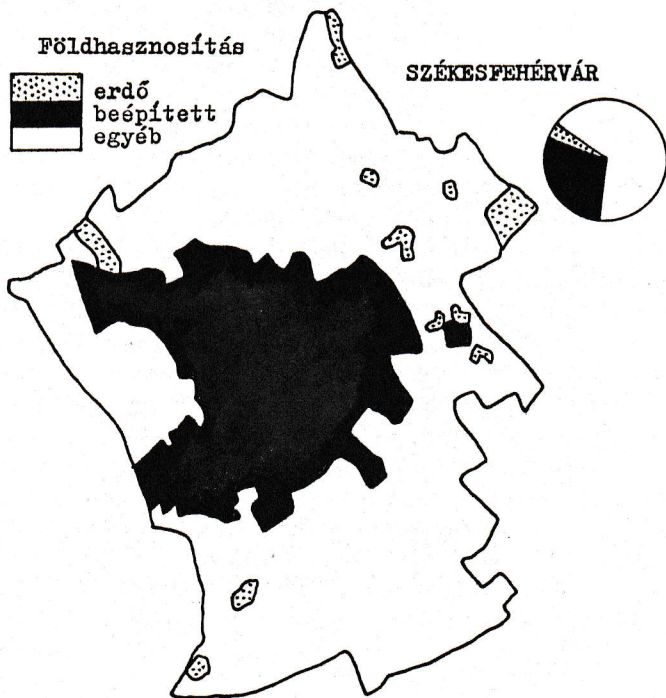
Földhasznosítás

- erdő
- beépített
- egyéb

Földhasznosítás

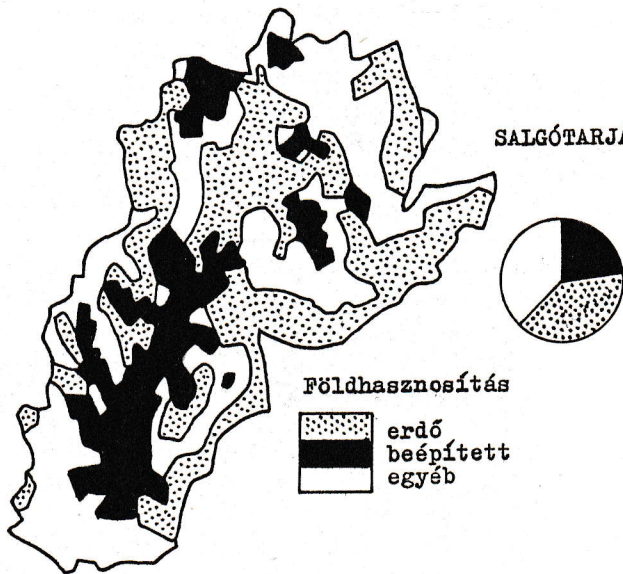

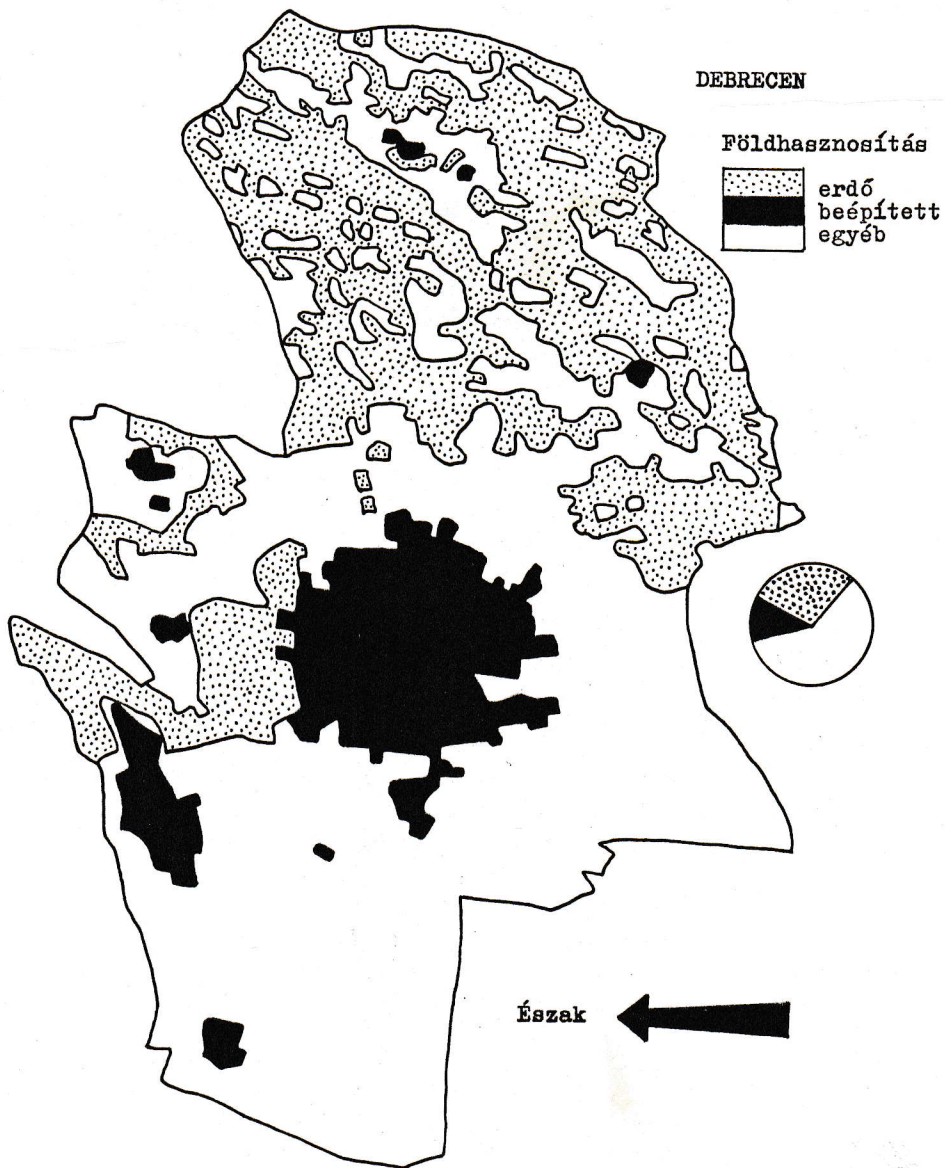
SZÉKESFEHÉRVÁR

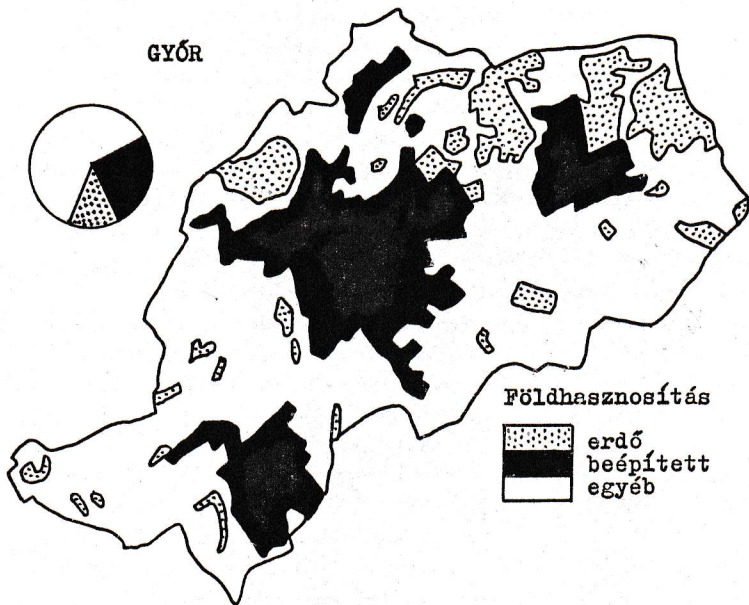
SALGÓTARJÁN

Földhasznosítás

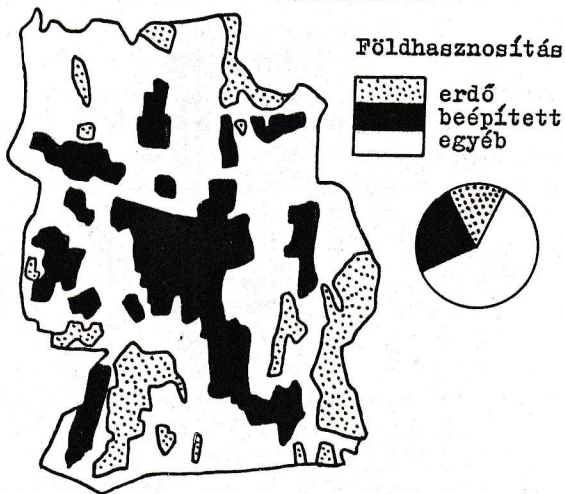

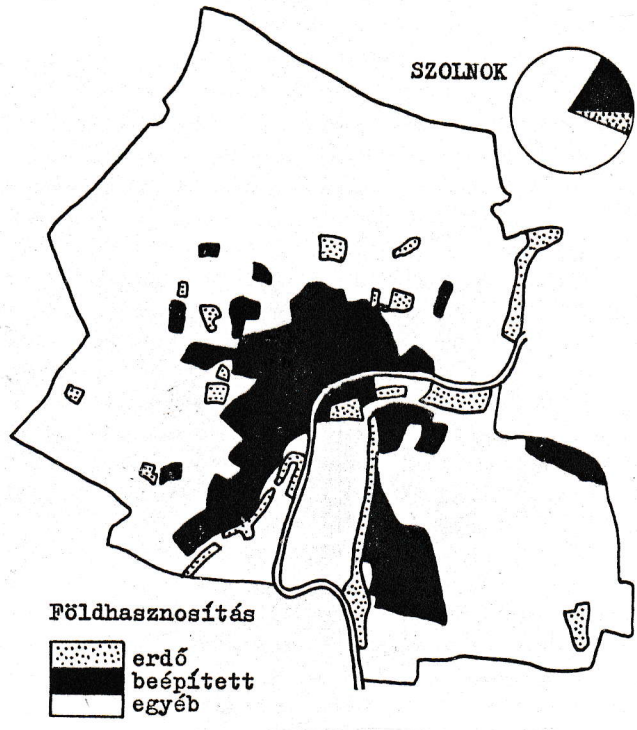

GYÓR

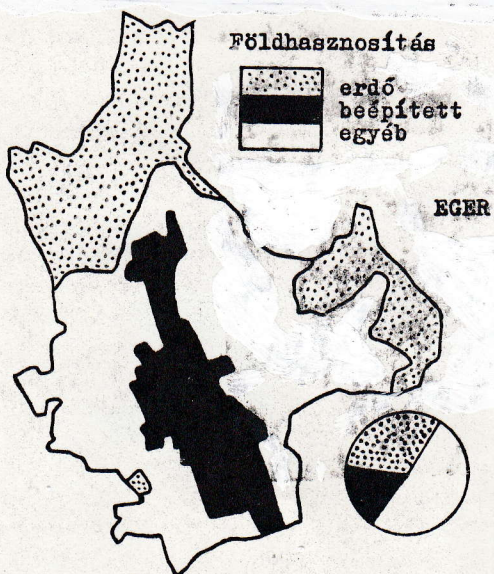
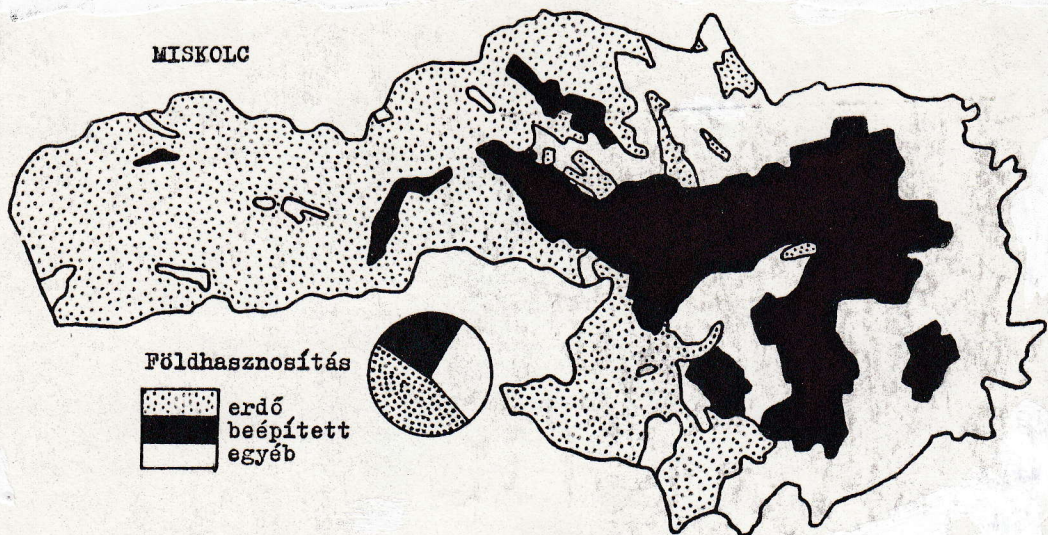

ZALAEGERSZEG

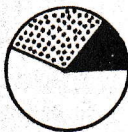

MISKOLC

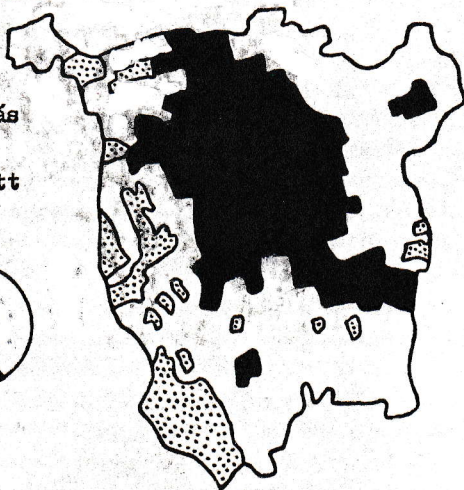
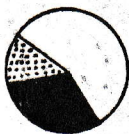
VESZPRÉM

Földhasznosítás

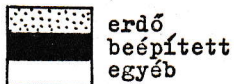

SZOMBATHELY

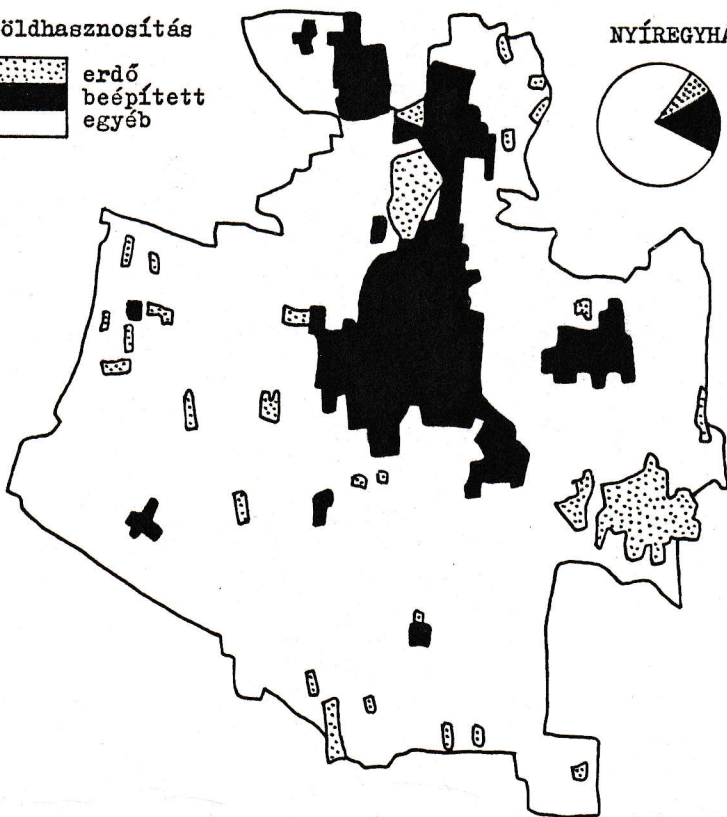
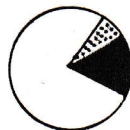
Földhasznosítás

Földhasznosítás

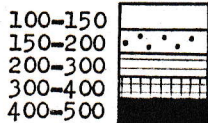

NYÍREGYHÁZA

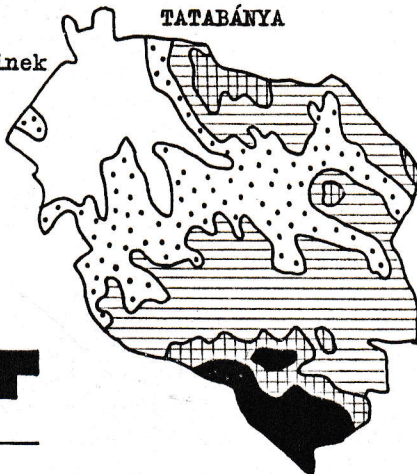

TATABÁNYA

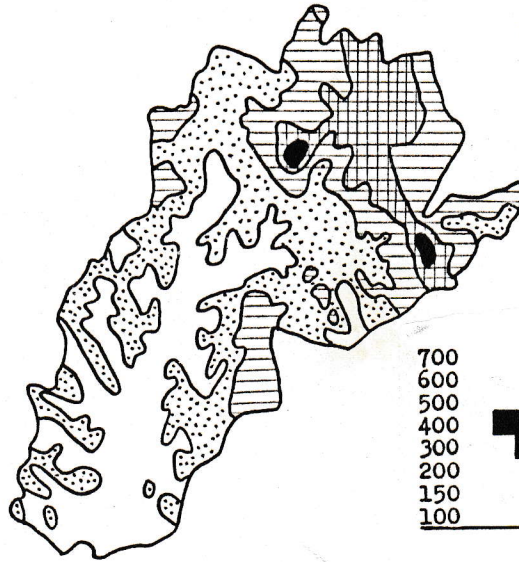
Magassági térszínek

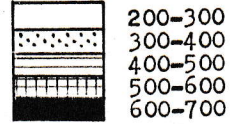
m tszf.

SALGÓTARJÁN

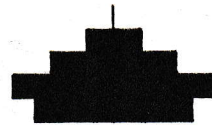

Magassági térszinek

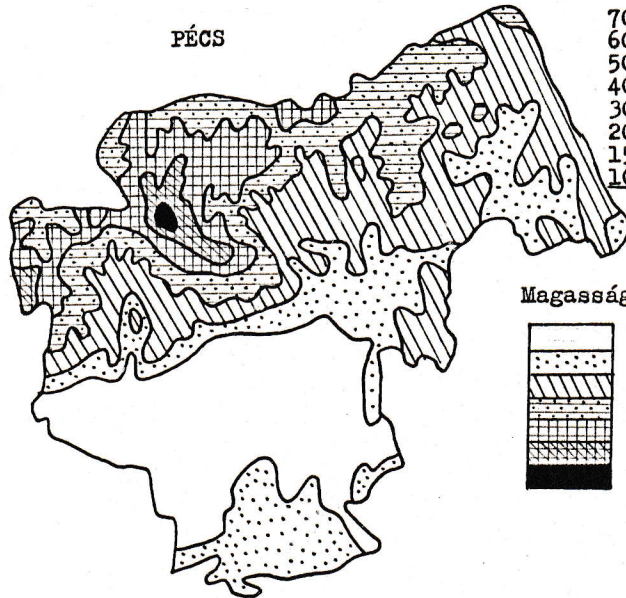

m tszf.

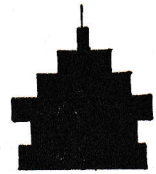
700
600
500
400
300
200
150
100

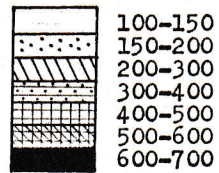
PÉCS

700
600
500
400
300
200
150
100

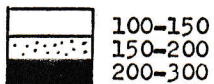

Magassági térszinek

m tszf.

Magassági térszínek

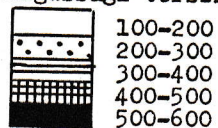
m tszf.

KAPOSVÁR

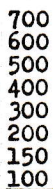
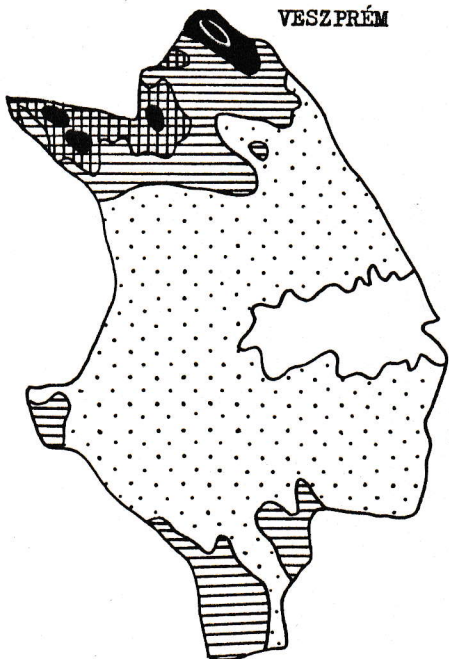

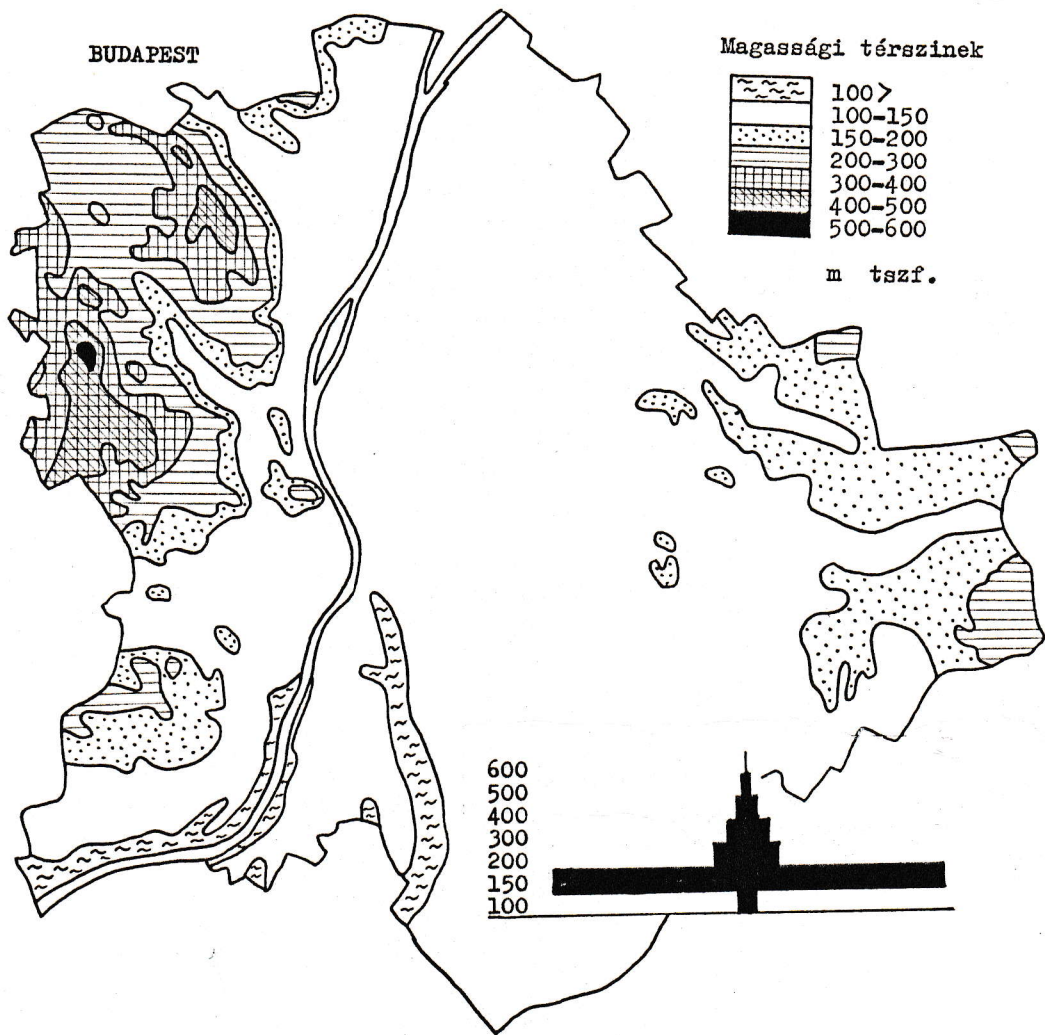
VESZPRÉM

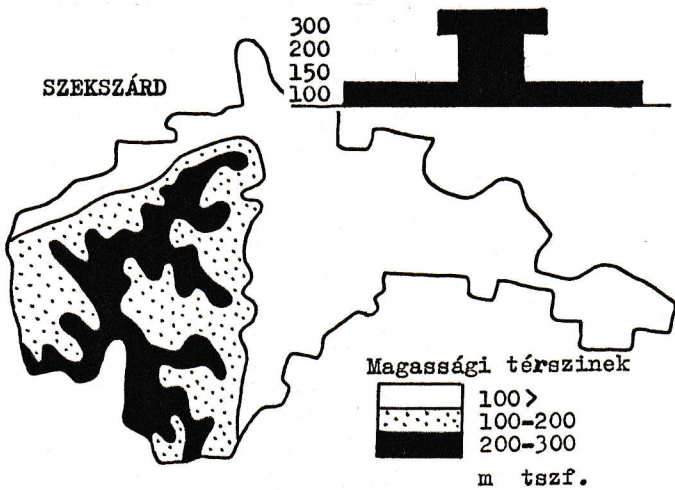
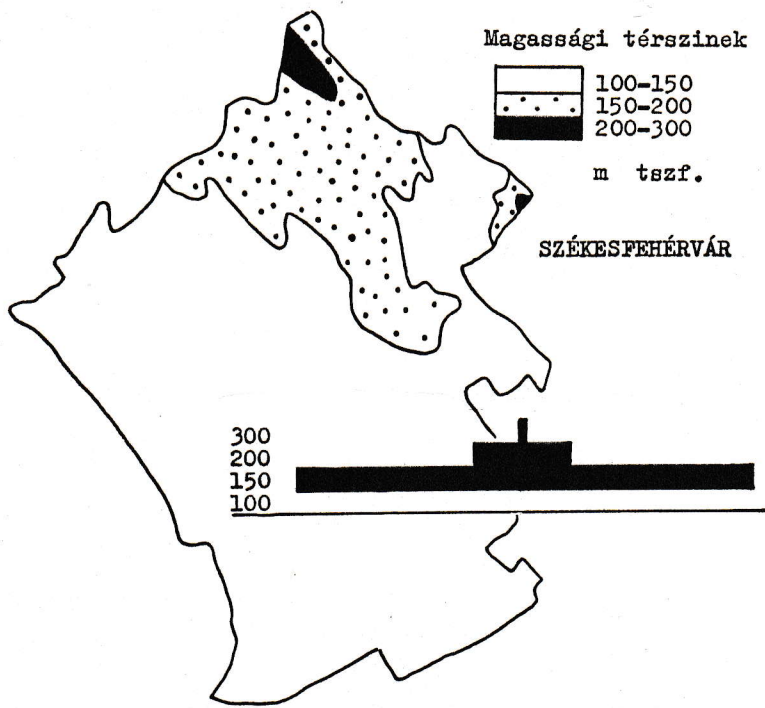
Magassági térszínek

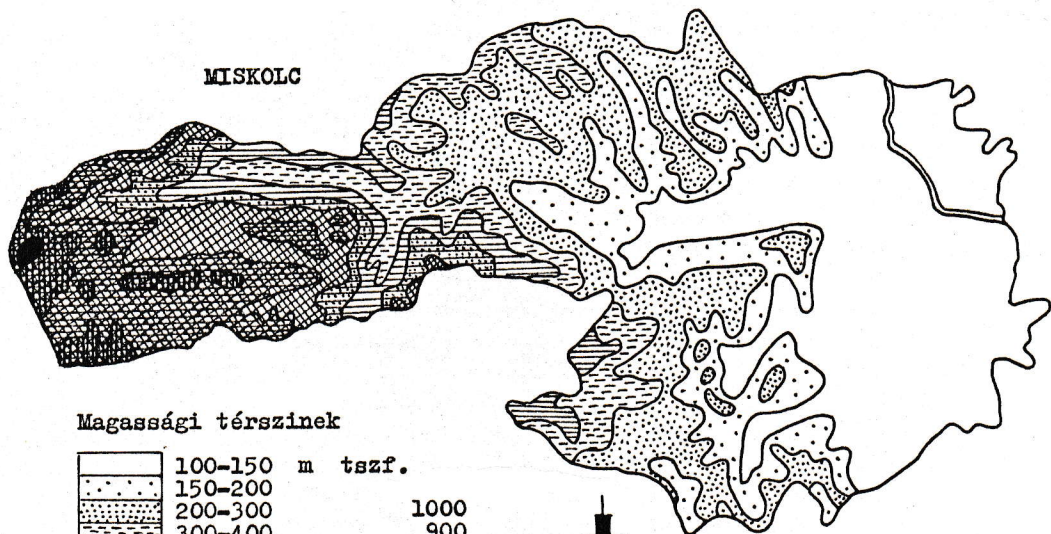
m tszf.

MISKOLC

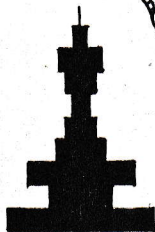

Magassági térszinek

100-150 m tszf.
150-200
200-300
300-400
400-500
500-600
600-700
700-800
800-900
900<

1000
900
800
700
600
500
400
300
200
150
100

SZOMBATHELY

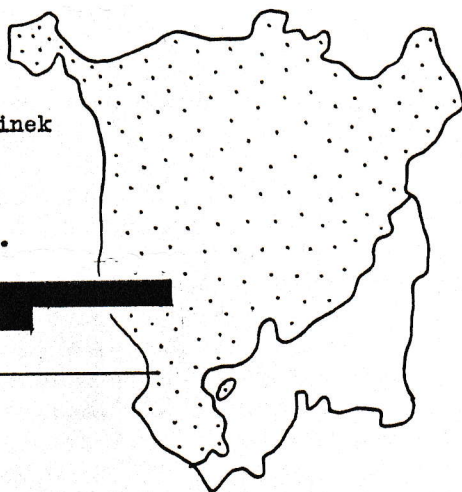
Magassági térszinek

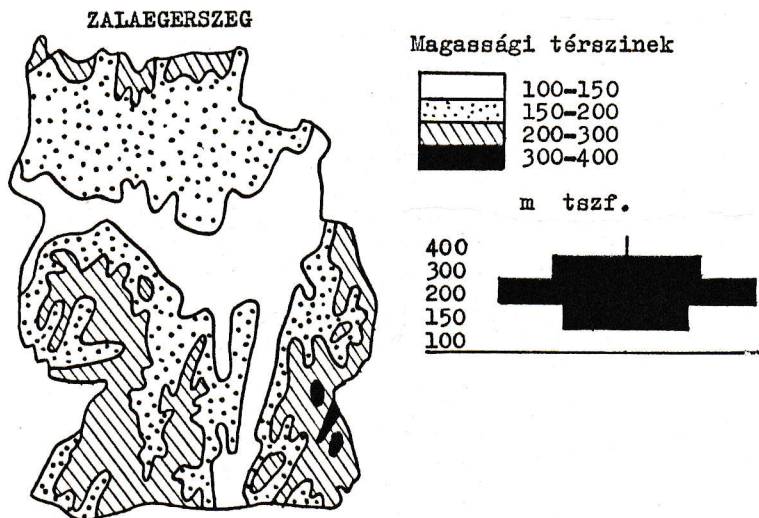
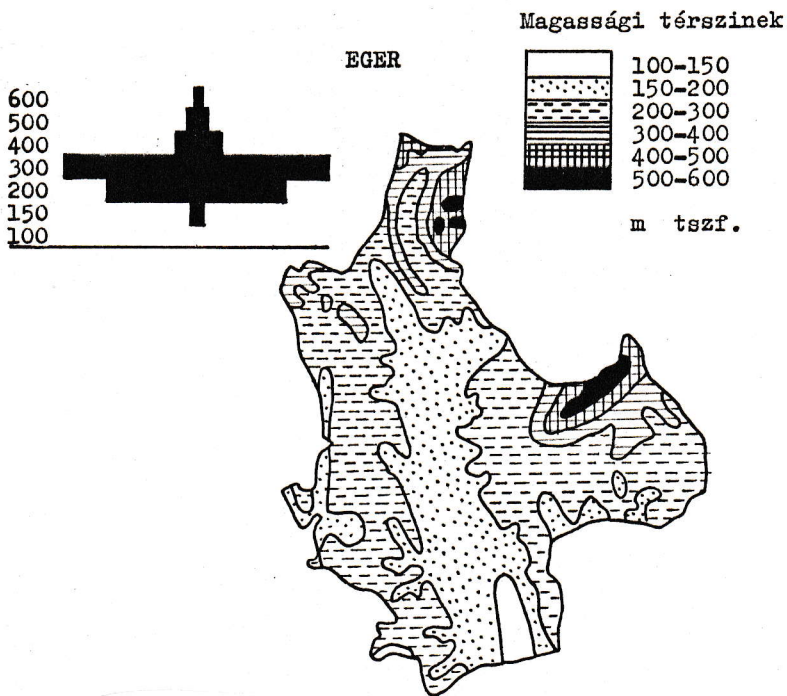

150-200
200-300

m tszf.

300
200
150
100

RANGSOROLÁSOK

MISKOLC	143.14
DEBRECEN	138.24
SALGÓTARJÁN	134.96
VESZPRÉM	131.94
EGER	127.92
TATABÁNYA	118.80
SZEKSZÁRD	115.04
PÉCS	88.20
KECSKEMÉT	87.26
ZALAEGERSZEG	81.60
NYIREGYHÁZA	79.68
SZOLNOK	78.22
GYÖR	77.48
SZEGED	76.46
BÉKÉSCSABA	76.10
KAPOSVÁR	59.32
SZOMBATHELY	57.46
SZÉKESFEHÉRVÁR	48.02
BUDAPEST	-11.72

1. táblázat

A magyar megyeszékhelyek sorrendje /kedvező/
földhasznosítási arányaik szerint.

Mérőszám: a %-os területarányban 3x"erdő"- "beépített"+
"egyéb" kategória eredménye.

SALGÓTARJÁN	417.11
MISKOLC	353.85
VESZPRÉM	322.95
PÉCS	287.95
EGER	287.86
SZOMBATHELY	279.27
TATABÁNYA	265.69
ZALAEGERSZEG	217.72
KAPOSVÁR	184.53
BUDAPEST	183.57
SZÉKESFEHÉRVÁR	160.69
SZEKSZÁRD	157.21
NYIREGYHÁZA	100.00
DEBRECEN	
KECSKEMÉT	
GYÖR	
BÉKÉSCSABA	
SZOLNOK	
SZEGED	

2. táblázat

A magyar megyeszékhelyek sorrendje tengerszint feletti magasságaik részaránya szerint.

Mérőszám: a %-os területarányok és a vonatkozó magasságok szorzata 100 m-enként.

MISKOLC	31
SALGÓTARJÁN	30
VESZPRÉM	27
EGER	24
PÉCS	22
TATABÁNYA	21
DEBRECEN	19
ZALAEGERSZEG	16
SZEKSZÁRD	15
KECSKEMÉT	12
SZOMBATHELY	11
NYIREGYHÁZA	10
SZOLNOK és	
KAPOSVÁR	9
GYÖR	8
SZEGED	7
BÉKÉSCSABA	6
SZÉKESFEHÉRVÁR	
és BUDAPEST	5

3. táblázat

A magyar megyeszékhelyek sorrendje kedvező /vagy kedvezőtlenebb/ földhasznosításuk és tengerszint feletti magasságaik szerinti összesítésben.

Mérőszám: az 1. és 2. táblázat sorrendjéből adódó pontösszeg /pl. az 1. táblázatban az 1. hely=19 pont, a 19. hely=1 pont; a 2. táblázatban az 1. hely=13 pont, a 13. hely=1 pont/.

KÖVETKEZTETÉS

A földhasznosítás és a tengerszint feletti magasság faktorok alapján az állapítható meg, hogy -nem tekintve a szennyeződések, a vízföldrajzi és éghajlati tényezőket-, környezetgazdálkodási krízishelyzet e két tényező alapján legkönnyebben Budapesten és Székesfehérvárott alakulhat ki, mert a beépített terület részaránya az összes közigazgatási területen belüli területéhez képest itt a legnagyobb. Szeged, Békéscsaba és --Debrecen kivételével-- az összes síkvidéki megyeszékhely esetében az erdős területek kis részaránya jelenti a kedvezőtlen természeti környezeti adottságot.

Legkedvezőbb természeti környezeti adottságokkal -e két tényező alapján- Miskolc, Salgótarján, Veszprém, Eger, Tatabánya és Debrecen rendelkezik. Sajnos ezeket a kedvező adottságokat a gazdasági környezet szennyező hatásai, különösen Miskolc, Salgótarján és Tatabánya esetében erősen lerontják.

IRODALOM

Bruchell, R.W. 1975. The environmental impact handbook - Centr. of Urban Policy Research Rutgers - The State University New Brunswick, New Jersey 234 p.

Ringelmann G. 1981. A környezeti hatásokat értékelő felmérés - Földrajzi Dokumentáció 5. MTA FKI 51 p.